

AI – praktiska råd till dig som medlem i Scen & Film

Syftet med den här guiden är att kortfattat informera Scen & Films medlemmar om effekterna av artificiell intelligens ("AI") på medlemmarnas yrkesutövning samt att erbjuda praktiska råd för att hjälpa medlemmarna med AI-relaterade problem, framförallt avseende avtalsinnehåll.

1. Introduktion till AI

Artificiell intelligens ("AI") avser i korthet datorsystem som kan utföra uppgifter som normalt utförs av människor. Viss typ av AI har funnits i de flesta av våra liv i flera år, som exempelvis röstassistenter på våra mobila enheter, schackspelande programvara och rekommendationsmotorer.

På senare tid har dock så kallad "generativ AI" börjat användas mer och då även inom underhållningsindustrin. Generativ AI kan ta in och analysera stora datamängder för att utföra ett brett spektrum av uppgifter, anpassa sig till olika situationer och generera nytt innehåll baserat på mycket sofistikerade prediktiva algoritmer. Detta väcker oro för samhället och underhållningsindustrin i synnerhet. Mycket av oron härrör från förmågan hos generativ AI att producera och manipulera bilder och röster för att skapa sanningsenliga digitala kopior av faktiska personer, där kopiorna kan säga ord som ingen verklig person någonsin sagt och göra saker som ingen verklig person har gjort. Ur ett samhällsligt perspektiv väcker förmågan att producera så kallade "deep fakes" och sprida felaktig och falsk information en mängd juridiska och politiska utmaningar. Det finns också nya bevis för att existerande fördomar cementeras och förstärks genom algoritmerna, eftersom de tränas på gammal data och det vi har gjort tidigare.

2. Hur kan AI påverka dig i din yrkesutövning

Ur underhållningsindustrins perspektiv och våra medlemmar som arbetar i den branschen, har generativ AI gjort det möjligt att i förlängningen:

- a) ersätta arbete som utförs av våra medlemmar,
- b) utsätta våra medlemmar för risk att deras framträdanden kommer att manipuleras på ett sätt som de inte samtyckte till, samt att
- c) skapa möjligheten att våra medlemmar snart måste tävla om arbetet med sina egna digitala repliker.

Nedan följer några exempel på hur generativ AI redan används inom underhållningsindustrin:

- Röstsyntes har redan visat sig vara ett lönsamt alternativ till visst professionellt röstarbete. Till exempel görs kundtjänstsystem, e-lärandeapplikationer och röstassistenter ofta med digitala repliker av artiströster, ofta utan samtycke eller betalning. Framväxande områden för röstsyntes är videospel, reklamfilmer och ljudböcker.

- **Spel:** AI spelar en växande roll i spelbranschen. Förutom att syntetisera röster för spel, kan den användas för att utveckla intelligenta, anpassningsbara virtuella karaktärer. Det skapar möjligheten att artiströster kopplas till karaktärer som artisten inte förutsåg, inklusive karaktärer som kanske inte delar etnicitet, kön eller annat drag med artisten, vilket ger upphov till oro för autenticitet i casting.
- **Virtual Reality (VR) och Augmented Reality (AR):** AI-tekniker används i VR- och AR-applikationer för att förbättra visuell kvalitet och möjliggöra realistiska interaktioner. AI-algoritmer kan spåra användarrörelser, gester och ansiktsuttryck, vilket gör virtuella miljöer mer interaktiva och lyhörda.
- **”Performance Capture”:** AI driver sofistikerad teknik som använder sensorer och kameror för att fånga artisters rörelser och uttryck, som sedan översätts till animationer för karaktärer i spel eller filmer. Dessa animationer kan göras för att skapa kompletta föreställningar utan ytterligare arbete av artisten.
- **Automatiserad översättning, dold textning och undertextning:** AI-teknik, som taligenkänning och naturlig språkbehandling, används för att automatiskt översätta ljud och skapa undertexter för filmer, TV-program och onlinevideor. Detta förbättrar tillgängligheten och möjliggör lokalisering av innehåll på olika språk. Denna teknik är dock också ett potentiellt hot mot många professionella jobb inom sektorn.
- **Dubbning:** AI-modeller tränas alltmer för att efterlikna mänskliga röster och producera röstspår på olika språk som nära kan matcha den ursprungliga artistens ton och intonation. Den kan även manipulera den ursprungliga artistens munrörelser för att matcha ett röstspår inspelat på ett annat språk så att artisten verkar tala på det dubbade språket.
- **Castingbeslut:** AI-driven programvara kan nu föreslå för produktionsbolag vilka artister som kan vara lämpliga för en given roll. Eftersom AI förlitar sig på analys av tidigare prestandadata kan dessa system dock understödja fördomar och därmed bidra till en icke-inkluderande castingprocess. Sådan AI-driven programvara kan också vara byggd på vad som gör att man tjänar mest pengar på produktionen, vilket kan leda till att de redan etablerade och kända skådespelarna oftare väljs och att de nya och mer okända talangerna inte upptäcks.
- **”Deepfakes”:** Detta är en teknik som använder AI för att manipulera eller ersätta ansikten i videor. Inom underhållningsindustrin har deepfake-teknik använts för att digitalt infoga skådespelarnas persona i scener, som att föra tillbaka avlidna skådespelare till skärmen eller återskapa yngre versioner av artister. Denna teknik, när den implementeras utan uttryckligt och informerat samtycke från artister, kan ha en förödande inverkan på deras karriärer och rykte, till exempel när deras persona eller röst används i ett sexualiserat eller politiskt känsligt sammanhang.

3. Praktiska råd

Nedan är några av de delar som du bör tänka noga på och förhandla i AI-relaterade avtalsbestämmelser (t.ex. i ett individuellt medverkansavtal):

Acceptera aldrig att din arbetsgivare/uppdragsgivare får rättigheter till att – utan ditt uttryckliga samtycke och ytterligare ersättning – använda AI-teknik (oavsett hur det än uttrycks) avseende resultatet av ditt arbete. Detta inkluderar även bilder och filmer på dig både som person och i en roll. Det inkluderar också inspelningar av din röst och gäller tidigare, nuvarande och framtida prestationer eller varianter därav.

Användningen av AI ska alltså endast få göras med uttryckligt, skriftligt medgivande från dig. Sådant samtycke kan aldrig ges på förhand (till exempel redan i avtalet), utan kräver att du fått tillräckligt med information om vad motparten vill göra, så att du kan avgöra om du vill samtycka till det eller inte. Arbetsgivare/uppdragsgivare ska alltså lämna en skriftlig, utförlig beskrivning av hur de avser att använda en digital kopia och/eller vilka förändringar arbetsgivaren/uppdragsgivaren avser att göra i ditt arbete/prestation. Information om känsligt innehåll och hur dina egenskaper (t.ex. kön, etnicitet, funktionsnedsättning etc.) kommer att framställas är ofta av särskild betydelse så det kan man tänka särskilt på.

Förutom samtycke enligt ovan kräver användningen av AI ytterligare ersättning till dig. Sådant ersättning är en självklarhet eftersom det gäller återanvändning av ditt arbete/prestation. I en miljö där användningen av AI ökar kan sådan ersättning bli avgörande med tiden för dig och dina kollegors förmåga att fortsätta arbeta i den här branschen. Rätten till skälig ersättning bör gälla inte bara under ditt liv utan även för framtida såväl som tidigare inspelade framträdanden.

I tillägg till samtycke och ersättning bör du också avtala om andra begränsningar såsom maximal användningstid, begränsningar i användningen till vissa tekniker/områden och en rätt som ger dig möjlighet att ta tillbaka dina rättigheter avseende AI. Allt detta kan tjäna ett värdefullt syfte genom att skydda artistnamn, bild och rättigheter och undvika situationer där artister skadar sina framtidsutsikter genom ett alltför brett beviljande av dessa rättigheter. Vi närmar oss snabbt det tekniska ögonblicket då en person som går med på att tillåta en digital kopia av sin röst eller bild att användas i evighet i alla medier kan finna sig oförmögen att fortsätta sin karriär.

Slutligen bör du avtala om säker förvaring/skydd mot missbruk av de digitala kopior som avser dig. Eftersom digitala tillgångar är sårbara för stöld och svåra, för att inte säga omöjliga, att kontrollera när de väl har stulits och är i allmänt bruk, är bestämmelser om säker förvaring och skydd av artistens röst, persona och arbetsresultat mycket viktiga.

4. Avslutande kommentarer

Scen & Films medlemsrådgivning är vana att granska individuella avtal och hjälper dig gärna med detta. Vi vågar påstå att dessa bestämmelser är svårnavigerade och dessutom ofta formulerade på juridisk engelska. Vi vill därför uppmana dig att skicka in ditt avtal till oss! Gå in på vår hemsida och logga in på Mina Sidor; där hittar du ett formulär där du laddar upp ditt avtal.